

บทความวิจัยต้นฉบับ :
การพัฒนาารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการ
ทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี
Development of a Public Health Emergency Management Model Using Legal
Measures to Drive Network Operations in Saraburi Province

ศุพจน์ จิตสงวนสุข* ธรรมศักดิ์ สายแก้ว** อุดม สูดใจ*** และสุภาพร พูลเพิ่ม****
Supot Jitsanguansuk* Tummasuk Saykaew* Udom Sudjai*** and Supaporn Pumpool****
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี* ** ** ** **
Saraburi Provincial Health Office * ** ** ** **
เบอร์โทรศัพท์ 09-5793-5426; E-mail: supot.jit@gmail.com*
วันที่รับ 18 ส.ค. 2568; วันที่แก้ไข 3 ต.ค. 2568; วันที่ตอบรับ 29 ต.ค. 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบท สถานการณ์ มาตรการทางกฎหมาย และปัญหาอุปสรรคในการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี (2) พัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉิน และ (3) ประเมินผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2567 – 31 กรกฎาคม 2568 ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์เชิงคุณภาพ ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร 12 คน และการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงาน 24 คน ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix และประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบฯ ผ่านการซ้อมแผนบนโต๊ะและการซ้อมเต็มรูปแบบ ประเมินผลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม CIPP Model จากกลุ่มตัวอย่าง 92 คน และประเมิน

เชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผล ผลการวิจัยพบปัญหาสำคัญ 4 ประการ คือ (1) การบังคับบัญชาแบบสองทางคู่ขนานระหว่างกฎหมายสองฉบับ (2) การทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการ (3) ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงทรัพยากรที่ล่าช้า และ (4) การสื่อสารในภาวะวิกฤตที่ขาดเอกภาพ จึงได้พัฒนารูปแบบ สระบุรีโมเดล ซึ่งมี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ระบบบัญชาการร่วม (Unified Command) (2) กลไกความร่วมมือ 3P (Public-Private-People Partnership) (3) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก และ (4) การเสริมสร้างความพร้อมและการสื่อสารในภาวะวิกฤต ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่ามีประสิทธิภาพในภาพรวมระดับมากที่สุด โดยด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.83$, $S.D.=0.38$) ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$, $S.D.=0.32$) และมองว่าปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่สุดมาจากการใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างเอกภาพ

และบูรณาการ การทำงานของเครือข่ายอย่างเป็น
รูปธรรม

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการ; ภาวะฉุกเฉินทาง
สาธารณสุข; มาตรการทางกฎหมาย; เครือข่าย;
จังหวัดสระบุรี

Abstract

This study was participatory action research aiming to: (1) study the context, situation, legal measures, and obstacles in public health emergency management in Saraburi Province; (2) develop an emergency management model; and (3) evaluate the developed model. The research was conducted in three phases from August 1, 2024, to July 31, 2025. Phase 1 involved a qualitative situation analysis through documentary analysis, in-depth interviews with 12 executives, and focus group discussions with 24 practitioners. Phase 2 focused on model development through participatory workshops using SWOT and TOWS Matrix analyses, followed by validation by 5 experts. Phase 3 was the trial and evaluation of the model via a tabletop exercise and a full-scale exercise, with quantitative evaluation using the CIPP Model questionnaire (n=92) and qualitative evaluation through a reflection focus group.

The findings identified four main problems: (1) a dual-track command structure stemming from two parallel laws, (2) siloed operations lacking integration, (3) delayed access to resour-

es, and (4) non-unified crisis communication. In response, the “Saraburi Model” was developed, comprising four core components: (1) Unified Command, (2) Public-Private-People (3P) Partnership, (3) Proactive Resource Management, and (4) Preparedness & Crisis Communication. The model's evaluation revealed the highest level of effectiveness overall, with the Product dimension scoring the highest ($\bar{X}=4.83$, S.D.=0.38). Practitioner satisfaction with the model was at the highest level ($\bar{X}=4.88$, S.D.=0.32). The most critical success factor was identified as the use of legal measures to create tangible unity and integration within the network's operations.

Keywords : Management Model; Public Health Emergency; Legal Measures; Network; Saraburi Province

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่เผชิญกับความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) (VUCA World) ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (public Health emergency) ได้กลายเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในทุกมิติ ประสบการณ์จากการระบาดของโรคซาร์ส ไข้หวัดนก การระบาดใหญ่โควิด-19 และภัยธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (PHEM) ที่เป็นระบบและรวดเร็ว ตั้งแต่การป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบโต้และ

การฟื้นฟู ซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการรับมือกับวิกฤตการณ์เหล่านี้จำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนได้อย่างเป็นเอกภาพ ประเทศไทยได้วางรากฐานทางกฎหมายไว้หลายฉบับเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมและระงับความเสียหาย เช่น พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่แท้จริงอยู่ที่การนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด

จังหวัดสระบุรี ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์สูง เนื่องจากเป็นทั้งศูนย์กลางอุตสาหกรรม ที่มีโรงงานขนาดใหญ่จำนวนมาก ซึ่งแฝงความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุสารเคมี และเป็นศูนย์กลางการคมนาคม ที่เป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรเข้าออกในพื้นที่และมีประชากรแฝงจำนวนมาก ทำให้การแพร่กระจายของโรคติดต่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (EOC) และระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) เพื่อรับมือกับภัยสุขภาพ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ภัยจากโรคติดต่อ (2) ภัยจากสารเคมี (3) ภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) ภัยจากอุบัติเหตุและการก่อการร้าย และ (5) ภัยจากรังสี แต่จากการถอดบทเรียนพบช่องว่างเชิงบริหารจัดการที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมาตรการทางกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือของเครือข่าย ส่งผลให้การจัดการความเสี่ยงต่อภัยสุขภาพบางอย่าง เช่น อุบัติเหตุหมู่

ไข่เลือดออก และฝุ่น PM2.5 ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยังขาดรูปแบบการจัดการ ที่ชัดเจนในการแปลงอำนาจตามกฎหมายไปสู่แนวปฏิบัติร่วมกันของทุกหน่วยงานในเครือข่าย ปัญหาที่พบได้แก่ ความไม่ชัดเจนในการตีความอำนาจหน้าที่ภายใต้กฎหมายแต่ละฉบับ การประสานงานและการสั่งการที่ซ้ำซ้อนหรือล่าช้า การสื่อสารความเสี่ยงที่ขาดเอกภาพ และการบริหารจัดการทรัพยากรที่ยังเป็นแบบต่างคนต่างทำ^[1]

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายในจังหวัดสระบุรี ที่จะช่วยยกระดับความเตรียมพร้อมและขีดความสามารถของจังหวัดสระบุรีในการปกป้องชีวิตและสุขภาพของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข มาตรการทางกฎหมายในการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคในจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลของรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้น

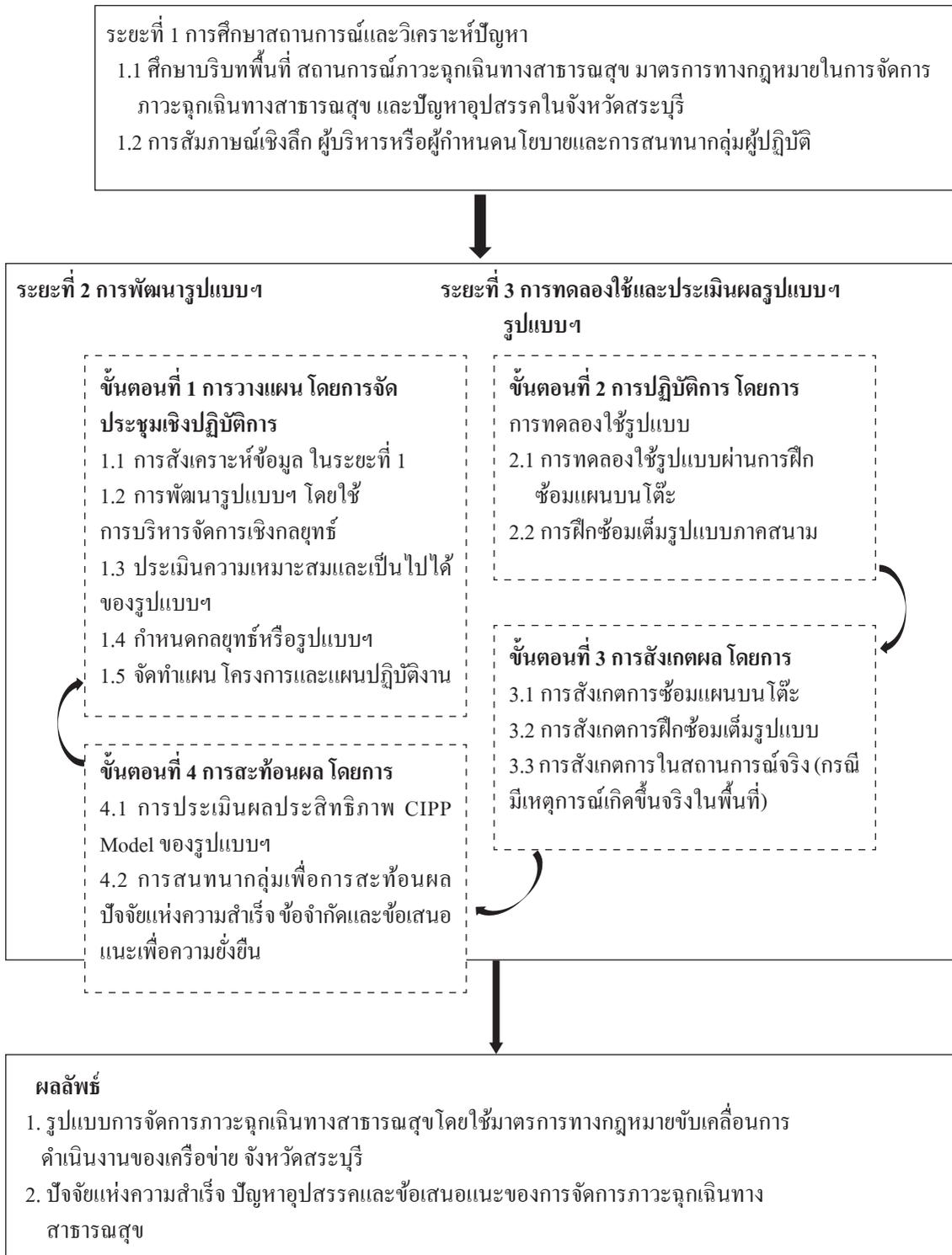
ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
คือ บุคลากรจากหน่วยงานในเครือข่ายการจัดการภาวะฉุกเฉินของจังหวัดสระบุรีทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงาน จากภาครัฐ (เช่น ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข ทหาร ตำรวจ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน (โรงงานอุตสาหกรรม) และภาคประชาสังคม (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มูลนิธิกุ๊กก๊กต่างๆ) รวมทั้งคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) สำหรับทุกโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี และคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) ระดับอำเภอ ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีความเสี่ยงสูงในการเกิดสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้กฎหมาย และการทำงานของเครือข่าย เพื่อออกแบบและประเมินผลรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี ที่ครอบคลุมด้านโครงสร้าง กลไก กระบวนการ และการสื่อสาร โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และการประเมินผลแบบ CIPP Model

3. ขอบเขตด้านกระบวนการและระยะการดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การดำเนินงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาสถานการณ์และวิเคราะห์ปัญหา 2) การพัฒนารูปแบบ และ 3) การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการรวม 12 เดือน (1 สิงหาคม 2567 – 31 กรกฎาคม 2568)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research - PAR)^[2] โดยเก็บข้อมูลผสมผสานวิธี (mixed methods research)^[3] โดยในกระบวนการจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อประกอบการพัฒนาและประเมินผล การวิจัยมีระยะเวลาดำเนินการรวมทั้งสิ้น 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2567 – 31 กรกฎาคม 2568 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะหลัก ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์และวิเคราะห์ปัญหา (situation analysis phase) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกผ่านการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) ศึกษาบริบทพื้นที่ แผนงานคำสั่งรายงานสถานการณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ได้มุมมอง เชิงโครงสร้างและอุปสรรคในการบริหารจัดการ และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับผู้ปฏิบัติงานหน้างาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบุคลากรจากหน่วยงานในเครือข่ายการจัดการภาวะฉุกเฉินของจังหวัดสระบุรี ทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย ประกอบด้วยฝ่ายปกครอง สาธารณสุข ทหาร ตำรวจ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน (โรงงานอุตสาหกรรม) และภาคประชาสังคม (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน มูลนิธิกุ๊กกัต่างๆ) ผู้ปฏิบัติจากคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) ระดับอำเภอ ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีความเสี่ยงสูงในการเกิดภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอย และอำเภอหนองแค

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก

1.2.1 กลุ่มผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 12 คน สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั่วไปหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย นายอำเภอหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน สาธารณสุขอำเภอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารระดับสูงจากภาคเอกชน หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ประธานมูลนิธิกุ๊กกัหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ระดับจังหวัด

1.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 24 คน สำหรับการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามพื้นที่เสี่ยง (อ.เมืองสระบุรี อ.แก่งคอย อ.หนองแค) ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ 3 คน แพทย์ 3 คน พยาบาลฉุกเฉิน 3 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 3 คน เจ้าหน้าที่ อปท. 3 คน ตัวแทนภาคเอกชน 3 คน อสม. 3 คน และเจ้าหน้าที่มูลนิธิกุ๊กกั 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview guideline) ใช้กับกลุ่มผู้บริหาร เพื่อสอบถามมุมมองเชิงนโยบาย, ความท้าทายด้านกฎหมายและการตั้งการ, และปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากร

2.2 แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (focus group discussion guideline) ใช้กับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์หน้างาน ปัญหาการประสานงาน การสื่อสารและการใช้แผนเผชิญเหตุในสถานการณ์จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) รวบรวมและวิเคราะห์แผนเผชิญเหตุ รายงานการประชุม คำสั่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารตามแนวคำถามที่กำหนด พร้อมบันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกภาคสนาม

3.3 การสนทนากลุ่ม จัดเวทีสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และระดมสมองเกี่ยวกับปัญหาหน้างาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) กับข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมดที่รวบรวมได้ โดยมีขั้นตอนคือ การถอดความ การอ่านเพื่อสร้างความคุ้นเคย การให้รหัส การจัดหมวดหมู่และสร้างประเด็นหลัก และการตีความเพื่อนำเสนอผล

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (model development phase) ระยะนี้ยังคงอยู่ในขั้นตอนการวางแผน (planning) โดยเป็นการนำข้อมูล

จากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นนวัตกรรมต้นแบบผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม สังเคราะห์และพัฒนาเชิงกลยุทธ์ผ่านเครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix จากนั้นนำร่างรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเพื่อ ปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population) คณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) สำหรับทุกโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม

1.2.1 กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการรวมจำนวน 25 คน ตัวแทนเครือข่ายสำคัญจำนวน 6 คน ประกอบด้วย หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด นายอำเภอหรือตัวแทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารระดับสูงจากภาค อุตสาหกรรมหรือตัวแทนที่ได้รับมอบหมาย ประธานมูลนิธิ กู้ภัยหรือตัวแทนที่ได้รับมอบหมาย ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ระดับจังหวัด และคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) สำหรับทุกโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี จำนวน 19 คน

1.2.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสาธารณสุข ภัย กฎหมาย การบริหารระบบสุขภาพ ยุทธศาสตร์องค์กร และนักวิชาการด้านการจัดการ

ภาวะฉุกเฉิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดเครื่องมือสำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย กรอบการวิเคราะห์ SWOT, ตาราง TOWS Matrix และเครื่องมือวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์อื่น ๆ

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ (expert evaluation form) เป็นแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 การประเมินเชิงปริมาณ ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสม (appropriateness) และความเป็นไปได้ (feasibility) ของร่างรูปแบบ ส่วนที่ 2 การประเมินเชิงคุณภาพ เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) นำผลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลตั้งต้น และใช้เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ (SWOT TOWS Matrix) เพื่อระดมสมองและสังเคราะห์เป็น “ร่างรูปแบบ” การจัดการฯ

3.2 ส่งร่างรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน นำร่างรูปแบบ ที่ได้จากการประชุม พร้อมแบบประเมินส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยรายการที่นำไปใช้ต้องมีค่า $IOC \geq 0.5$

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาปรับปรุงร่างรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบ (trial and evaluation phase) อยู่ในขั้นตอนการปฏิบัติการ (action) การสังเกต (observation) และการสะท้อนกลับ (reflection) โดยนำรูปแบบไปทดลองใช้ผ่านการซ้อมแผนบนโต๊ะ (tabletop exercise) และการซ้อมเต็มรูปแบบ (full-scale exercise) แล้วประเมินผลรูปแบบ เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) ที่ใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยแบบสอบถาม CIPP Model^[4] กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการทดลองใช้ และการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลกับตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อเสนอแนะเชิงลึก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population) ประชากร (population) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ บุคลากรจากหน่วยงานในเครือข่ายการจัดการภาวะฉุกเฉินของจังหวัดสระบุรีทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้ปฏิบัติงาน จากภาครัฐ (เช่น ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข ทหาร ตำรวจ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน (โรงงานอุตสาหกรรม) และภาคประชาสังคม (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มูลนิธิกุ๊กกั๊กต่างๆ) พร้อมด้วยคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC)) สำหรับทุกโรคและภัยสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี และคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) ระดับอำเภอ ในพื้นที่ 3 อำเภอที่มีความเสี่ยงสูงในการเกิดภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอย และอำเภอหนองแค

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากพื้นที่ 3 อำเภอที่มีความเสี่ยงสูง (อ.เมืองสระบุรี อ.แก่งคอย อ.หนองแค) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนเครือข่ายสำคัญ ที่เป็นผู้บริหารระดับจังหวัด จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั่วไปหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย หัวหน้ากลุ่มงานควบคุมโรคติดต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย หัวหน้ากลุ่มงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 7 คน และคณะทำงานตามระบบบัญชาการเหตุการณ์ (ICS) และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) ระดับอำเภอ ในพื้นที่ 3 อำเภอเป้าหมาย จำนวน 93 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างสะท้อนผลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้แทนจากคณะผู้บัญชาการร่วม และผู้บัญชาการเหตุการณ์ ณ จุดเกิดเหตุ ประกอบด้วย ตัวแทนนายอำเภอหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน ตัวแทนผู้กำกับสถานีตำรวจนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ตัวแทนจากภาคเอกชนที่เข้าร่วมข้อตกลง และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานหน้างาน แพทย์หรือพยาบาลฉุกเฉินโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตัวแทนเจ้าหน้าที่มูลนิธิกู้ภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจ ตัวแทนเจ้า

หน้าที่ผู้ประสานงานภาคเอกชน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอเจ้าหน้าที่ดับเพลิงหรือเจ้าหน้าที่กู้ภัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการประเมินผลตามกรอบ CIPP Model ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 100 คน เพื่อประเมินผลรูปแบบใน 4 ด้าน คือ บริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product)

2.2 แบบสังเกตการณ์เชิงโครงสร้าง (structured observation form) ใช้โดยทีมวิจัยเพื่อบันทึกข้อมูลระหว่างการฝึกซ้อมแผน

2.3 แนวคำถามการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผล (reflection focus group guideline) ใช้ในเวทีสนทนากลุ่มสุดท้ายเพื่อสังเคราะห์บทเรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และข้อเสนอแนะเพื่อความยั่งยืน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การปฏิบัติการ นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ผ่าน การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ และการฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ ตามสถานการณ์จำลอง

3.2 การสังเกตการณ์ ทีมวิจัยใช้แบบสังเกตการณ์เพื่อบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานของกลไกต่างๆ ตลอดกระบวนการฝึกซ้อม

3.3 การสะท้อนกลับ

3.3.1 หลังสิ้นสุดการฝึกซ้อม ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม CIPP Model กับกลุ่มตัวอย่าง 100 คน

3.3. จัดการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผล กับกลุ่มตัวอย่าง 18 คน เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นเชิงลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม CIPP Model โดยใช้สถิติเชิง

พรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี (เลขที่โครงการ EC 76/2567) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัดโดยชี้แจงวัตถุประสงค์แก่ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคน และขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ การเข้าร่วมวิจัยเป็นไปตามความสมัครใจ และผู้เข้าร่วมสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายจังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2567 – 31 กรกฎาคม 2568 โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานการณ์และวิเคราะห์ปัญหา

ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดสระบุรีมีลักษณะเป็นพื้นที่ความเสี่ยงซ้อน (compound risk area)

จากการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (โรงงาน 1,576 แห่ง) และตั้งอยู่บนพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563-2567) จังหวัดต้องเผชิญกับภาวะฉุกเฉินที่หลากหลายและซับซ้อน ตั้งแต่การระบาดของโรคโควิด-19 และใช้เลือดออกอุบัติภัยสารเคมีและอัคคีภัยในโรงงาน อุทกภัยรุนแรงและอุบัติเหตุหมู่มัจะมีกลไกทางกฎหมายรองรับ แต่การศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคเชิงระบบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1 การบังคับบัญชาแบบสองทางคู่ขนาน ปัญหาคือการมีกฎหมายหลักสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ พระราชบัญญัติโรคติดต่อได้สร้างสายการบังคับบัญชา 2 ระบบที่แยกจากกัน (สายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสายสาธารณสุข) อุปสรรค คือเมื่อเกิดภัยพิบัติซ้อนที่มีความคาบเกี่ยวกัน จะเกิดความสับสนว่าหน่วยงานใดควรเป็นเจ้าภาพหลักในการสั่งการทำให้การบูรณาการเป็นไปได้ยากและขาดเอกภาพ

1.2 การทำงานแบบแยกส่วนและช่องว่างระหว่างแผนกับการปฏิบัติ ปัญหาคือแต่ละหน่วยงานมักทำงานตามภารกิจของตนเองขาดการจัดทำแผนเผชิญเหตุร่วมฉบับเดียว ผู้ปฏิบัติงานหน้างานเกิดความโกลาหลใน 30 นาทีแรก ณ จุดเกิดเหตุเกิดจากการสื่อสารที่ติดขัดและคำสั่งที่สับสน อุปสรรคคือแผนที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงหน้างาน และการฝึกซ้อมส่วนใหญ่ยังเป็นแบบแยกส่วนตามประเภทภัย ขาดการฝึกซ้อมแบบบูรณาการสำหรับสถานการณ์ที่ซับซ้อน

1.3 ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและระเบียบที่ล่าช้า ปัญหาคือ การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนราชการ มีขั้นตอนที่ต้องรอการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยซึ่งอาจไม่ทันท่วงที

ต่อการตอบสนองในชั่วโมงแรกของวิกฤตอุปสรรค คือผู้ปฏิบัติงานหน้างานประสบปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์เฉพาะทางและการแบ่งปันอุปกรณ์ระหว่างหน่วยงานยังขาดการรอบข้อตกลงที่เป็นทางการ ทำให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นไปได้ไม่เป็นระบบ

1.4 การสื่อสารในภาวะวิกฤตและการบูรณาการภาคีเครือข่าย ปัญหาคือขาดกลไก ศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม ที่ทำงานอย่างเต็มรูปแบบ และเป็นมาตรฐานสำหรับทุกเหตุการณ์ ทำให้บางครั้งเกิดความสับสนจากการที่แต่ละหน่วยงานให้ข้อมูลแยกกัน อุปสรรคคือการบูรณาการ เข้ากับโครงสร้างการบัญชาการของภาครัฐยังไม่มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้การทำงานในที่เกิดเหตุอาจล่าช้าและขาดการควบคุมทิศทาง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการ

ทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายจังหวัดสระบุรี

2.1 การยกร่างรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายจังหวัดสระบุรี โดยการสังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis matrix) จากการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า มีประเด็นปัญหาและอุปสรรคหลักที่เกิดขึ้นซ้ำๆ จากทุกแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นช่องว่างสำคัญในระบบการจัดการภาวะฉุกเฉินของจังหวัดสระบุรี ในปัจจุบัน และเป็นที่มาของการออกแบบรูปแบบการจัดการใหม่ พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่ค้นพบโดยตรง คือ 1) โครงสร้างการบัญชาการร่วม 2) กลไกความร่วมมือรัฐ-เอกชน-ประชาสังคม 3) ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก และ 4) ระบบการสื่อสารที่เป็นเอกภาพ ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี

ประเด็นปัญหาหลัก	ผลการสังเคราะห์ข้อมูล			แนวทางในการนำไปออกแบรูปแบบการพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขฯ
	การวิเคราะห์เอกสาร	สัมภาษณ์ผู้บริหาร	สนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงาน	
การบังคับบัญชาที่ไม่เป็นเอกภาพและแยกส่วน	ภาวะการบังคับบัญชาแบบสองทางคู่ขนานระหว่างอำนาจตาม พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550	การบูรณาการระหว่างสองสาขางานปก. และ สช.ยังขาดระเบียบปฏิบัติร่วมกันเป็นทางการและขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลักทำให้เกิดภาวะ	ความโกลาหลใน 30 นาทีแรกและภาวะการสั่งหลายทาง ณ จุดเกิดเหตุ ซึ่งขัดกับหลักการเอกภาพในการบังคับบัญชา	โครงสร้างการบัญชาการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับบัญชาที่ไม่เป็นเอกภาพและแยกส่วน ซึ่งมีแนวทางการออกแบบ - ใช้มาตรการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และ พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในการออกระเบียบปฏิบัติการบัญชาการร่วมระดับจังหวัดเพื่อ

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี (ต่อ)

ประเด็นปัญหาหลัก	ผลการสังเคราะห์ข้อมูล			แนวทางในการนำไปออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขฯ
	การวิเคราะห์เอกสาร	สัมภาษณ์ผู้บริหาร	สนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงาน	
	และ พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ.2558 ซึ่งสร้างความสับสนในการสั่งการเมื่อเกิดภัยพิบัติซ้อนแต่ละหน่วยงานทำงานตาม	ต่างคนต่างรอเมื่อเกิดเหตุการณ์ซ้ำซ้อน		เชื่อมการทำงานของสองสายงานให้เป็นหนึ่งเดียว - กำหนดองค์ประกอบของ คณะผู้บัญชาการร่วม และบังคับให้มีการจัดทำ แผนปฏิบัติการฉบับเดียว เพื่อสร้างเอกภาพในการสั่งการ
ช่องว่างระหว่างแผนกับการปฏิบัติแบบบูรณาการ	ภารกิจของตนขาดการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมที่เป็นเอกภาพ ทำให้การใช้ทรัพยากรขาดประสิทธิภาพ	การฝึกซ้อมส่วนใหญ่ยังเป็นแบบต่างคนต่างทำขาดการฝึกซ้อมแบบบูรณาการที่มุ่งทดสอบการทำงานระหว่างหน่วยงานในสถานการณ์ภัยพิบัติซ้อน	แผนที่มีอยู่มักเป็นแผนบนหิ้งที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงหน้างานและการฝึกซ้อมไม่สมจริงพอที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้	กลไกความร่วมมือรัฐ-เอกชน-ประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดการบูรณาการเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ และการทำงานแบบแยกส่วนซึ่งมีแนวทางออกแบบ - กำหนดให้มีการฝึกซ้อมแผนแบบบูรณาการ ประจำปี โดยซ้อมแผนบนโต๊ะ และการซ้อมในสถานการณ์จำลองภาคสนามเป็นโจทย์หลัก - พัฒนา แผนปฏิบัติการร่วมต้นแบบสำหรับภัยประเภทต่างๆ ที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงและรวดเร็ว

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี (ต่อ)

ประเด็นปัญหาหลัก	ผลการสังเคราะห์ข้อมูล			แนวทางในการนำไปออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข
	การวิเคราะห์เอกสาร	สัมภาษณ์ผู้บริหาร	สนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงาน	
การจัดการทรัพยากรเชิงรับและขาดความยืดหยุ่น	การเบิกจ่ายเงินตรงราชการ มีขั้นตอนที่ต้องรอการประกาศเขตภัยพิบัติ ซึ่งอาจทำให้การช่วยเหลือในช่วงวิกฤตที่ล่าช้า	คอบวดของงบประมาณฉุกเฉิน และการบูรณาการทรัพยากรจากหน่วยทหารและภาคเอกชน ยังไม่มีกรอบข้อตกลงที่เป็นทางการ	ต้องเผชิญกับศึกการแย่งทรัพยากรคือการขาดแคลนอุปกรณ์เฉพาะทาง และการแบ่งปันอุปกรณ์ระหว่างหน่วยงาน ยังขาดกรอบข้อตกลงช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่เป็นทางการ	ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรเชิงรับและขาดความยืดหยุ่น มีแนวทางการออกแบบ - ผลักดันให้มีการใช้ระเบียบกระทรวงการคลัง ในการจัดตั้งกองทุนสำรองเพื่อการเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ฉุกเฉินที่สามารถเบิกจ่ายได้รวดเร็ว - จัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เพื่อให้สามารถจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องรอ
การขาดเอกภาพในการสื่อสารและการบูรณาการเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ	ขาดกลไกศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมที่เป็นมาตรฐาน ทำให้ข้อมูล	ขาดกลไกการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมที่ทำงานอย่างเต็ม	มูลนิธิกุ๊กกึ่งซึ่งเป็นวิរបุรุษด้านหน้า ยังขาดสถานะและการสนับสนุนที่เป็นทางการใน	ระบบการสื่อสารที่เป็นเอกภาพเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดเอกภาพในการสื่อสาร ซึ่งมีแนวทางการออกแบบ

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี (ต่อ)

ประเด็นปัญหาหลัก	ผลการสังเคราะห์ข้อมูล			แนวทางในการนำไปออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข
	การวิเคราะห์เอกสาร	สัมภาษณ์ผู้บริหาร	สนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงาน	
จากหน่วยงานต่างๆ ไม่ตรงกันและสาธารณสุขชนสับสน	รูปแบบและการบูรณาการมูลนิธิกุ๊กกั๋ยเข้ากับโครงสร้างการบริหารราชการของภาครัฐยังไม่มีการเปรียบเทียบปฏิบัติที่ชัดเจน	โครงสร้างการบัญชาการ ทำให้การทำงานอาจซ้ำซ้อนและขาดการควบคุมทิศทาง	- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมภายใต้โครงสร้างตามคำสั่งของผู้บัญชาการเหตุการณ์ เพื่อเป็นแหล่งข่าวที่เป็นทางการเพียงแห่งเดียว	
			- จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนฉุกเฉินระดับอำเภอ เพื่อบูรณาการภาคเอกชนและภาคประชาสังคมรวมถึงมูลนิธิกุ๊กกั๋ยเข้าสู่กระบวนการวางแผนและตอบสนองอย่างเป็นทางการ	

2.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี จากการสังเคราะห์ปัญหาที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (SWOT และ TOWS Matrix) ของชมฉวรธณ เจณชนสาร^[5] ร่วมกับเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการ 4 ประการ คือ กฎหมายนำการปฏิบัติ บูรณาการไว้ร้อยต่อ พัฒนาแผนงาน และเตรียมพร้อมเชิงรุก โดยมี 4 องค์ประกอบหลักที่ออกแบบมาเพื่อแก้ไขปัญหาค้นพบโดยตรง ดังตาราง 2

ตาราง 2 รังรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี หรือ สระบุรีโมเดล

องค์ประกอบที่	เป้าหมาย	กลไกการทำงาน	เครื่องมือหลัก
1. ระบบบัญชาการร่วม (Unified Command)	สร้างเอกภาพในการสั่งการลดความซ้ำซ้อนและตัดสินใจรวดเร็ว	เมื่อเกิดเหตุการณ์และประกาศเขตให้ความช่วยเหลือ ผู้ว่าฯ ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ จะจัดตั้งคณะบัญชาการร่วม โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานหลักร่วมตัดสินใจภายใต้แผนปฏิบัติการร่วมฉบับเดียว	- ระเบียบปฏิบัติการบัญชาการร่วม - โครงสร้างบัญชาการร่วม - แผนปฏิบัติการร่วมฉบับเดียว

ตาราง 2 ร่างรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี หรือ สระบุรี โมเดล (ต่อ)

องค์ประกอบที่	เป้าหมาย	กลไกการทำงาน	เครื่องมือหลัก
2. กลไกความร่วมมือ 3P (Public-Private-People)	ยกระดับความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาสังคมให้เป็นทางการและมีผลผูกพัน	จัดตั้งคณะกรรมการคณะกรรมการวางแผนฉุกเฉินอำเภอ เป็นเวทีกลางวางแผนและประสานงาน ทำข้อตกลงกับภาคเอกชนเพื่อระดมทรัพยากร	- คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ - ข้อตกลงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ระบบบริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก(Proactive Resource Management)	ทราบสถานะทรัพยากรทั้งหมด ระบุได้รวดเร็ว ลดขั้นตอนจัดซื้อจัดจ้างในภาวะวิกฤต	สร้างคลังข้อมูลทรัพยากรดิจิทัลที่เข้าถึงได้ทันที ทำสัญญาจัดหาล่วงหน้าสำหรับสินค้าและบริการจำเป็น และมีกองทุนสำรองเพื่อเตรียมพร้อม	- แพลตฟอร์มคลังข้อมูล ทรัพยากรดิจิทัลร่างสัญญา จัดหาล่วงหน้ามาตรฐาน - แนวทางการเบิกจ่ายกองทุนสำรองเพื่อการเตรียมพร้อม
4. การเสริมสร้างความพร้อมและการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Preparedness & Crisis Communication)	สร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนด้วยการสื่อสารที่เป็นเอกภาพ และสร้างความพร้อมให้เครือข่ายผ่านการฝึกซ้อมและพัฒนาต่อเนื่อง	จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม เป็นแหล่งข่าวทางารเพียงแห่งเดียว ฝึกซ้อมเต็มรูปแบบเพื่อทดสอบระบบและถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุง	- โครงสร้างและแผนปฏิบัติการของศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม - แผนการฝึกซ้อมสถานการณ์จำลอง - กระบวนการถอดบทเรียน

โดยสรุปร่างรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี เป็นระบบที่บูรณาการเข้าด้วยกัน โดยมี มาตรการทางกฎหมาย เป็นแกนกลางใน การสร้างความผูกพันและเป็นเครื่องมือให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ และนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดในฐานะผู้บัญชาเหตุการณ์ด้านการแพทย์ สามารถบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ระบบบัญชาการร่วม (unified command) สร้างเอกภาพในการสั่งการภายใต้แผนปฏิบัติการร่วมฉบับเดียว โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายของผู้ว่าราชการจังหวัด

(public-private-people partnership): ยกระดับความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาสังคมให้เป็นทางการและมีผลผูกพัน ผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการวางแผนฉุกเฉินอำเภอและทำข้อตกลงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบที่ 3 ระบบบริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก (proactive resource management): สร้างคลังข้อมูลทรัพยากรดิจิทัลและทำสัญญาจัดหาล่วงหน้า เพื่อให้สามารถระดมทรัพยากรได้อย่างรวดเร็ว

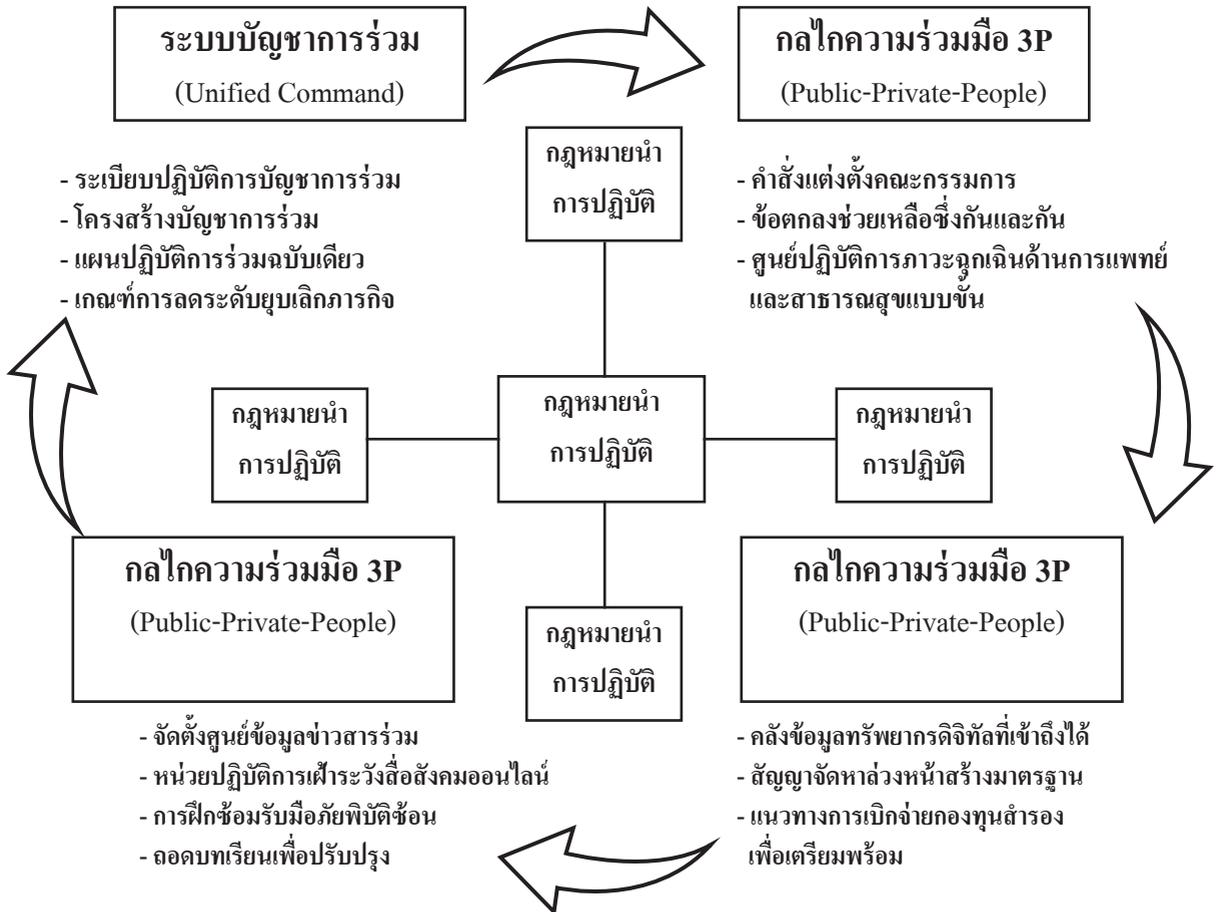
องค์ประกอบที่ 4 การเสริมสร้างความพร้อมและการสื่อสารในภาวะวิกฤต (preparedness & crisis communication): จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมเพื่อเป็นแหล่งข่าวเดียวและจัดการฝึกซ้อมเต็มรูปแบบประจำปีเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี หรือสระบุรีโมเดล ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง (ค่า IOC เฉลี่ยรวม = 0.84) และได้มีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจนเป็นฉบับสมบูรณ์ ถือว่ามีความพร้อมสำหรับนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ และทดลองใช้และประเมินผลในสถานการณ์จริงหรือ

สถานการณ์จำลองในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป ดังแสดงภาพ 2

เป้าหมายสูงสุด ประชาชนปลอดภัย เครือข่ายเข้มแข็ง ชุมชนมีความมั่นคงด้านสุขภาพ

ภาพ 2 รูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี (สระบุรีโมเดล)

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี รูปแบบ สระบุรีโมเดล ได้ถูกนำไปทดลองใช้ผ่านการฝึกซ้อมและประเมินผลในสถานการณ์จริง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการทดลองใช้ผ่านการปฏิบัติการและการสังเกตการณ์

3.1.1 การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (tabletop exercise): ในสถานการณ์จำลองอาหารเป็นพิษในค่ายลูกเสือพบว่าผู้เข้าร่วมสามารถปฏิบัติตามกลไกการเปิดใช้ระบบบัญชาการร่วมได้อย่างถูกต้อง แต่ยังคงพบความท้าทายในการบูรณาการข้อมูลเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมฉบับเดียวในช่วงแรก

3.1.2 การฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ (full-scale exercise) ในสถานการณ์ภัยพิบัติซ้อน (อุทกภัยและสารเคมีรั่วไหล) พบว่าระบบบัญชาการร่วมทำงานได้ดี ลดความซ้ำซ้อนและสับสนในการสั่งการ กลไกความร่วมมือ 3P มีประสิทธิภาพสูงสามารถระดมทีมผู้เชี่ยวชาญและอุปกรณ์พิเศษจากภาคเอกชนที่ทำข้อตกลงไว้ล่วงหน้าได้อย่างรวดเร็ว ศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม ทำหน้าที่ได้อย่างโดดเด่น สามารถตรวจจับและชี้แจงข่าวปลอมได้อย่างรวดเร็วภายใน 30 นาที ช่วยลดความตื่นตระหนกของประชาชนได้

3.1.3 การสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง (เหตุเพลิงไหม้โรงงาน) เหตุการณ์จริงได้พิสูจน์ว่าโมเดลสามารถทำงานได้จริงและแก้ปัญหาหลักที่เคยมีอยู่ได้เกือบทั้งหมด โดยเฉพาะ

การบังคับบัญชาที่เป็นเอกภาพ และการบูรณาการภาคเอกชนอย่างรวดเร็ว

โดยสรุป การทดลองใช้รูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายจังหวัดสระบุรี หรือ สระบุรีโมเดล ในระยะที่ 3 ผ่านการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ และการฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ ในสถานการณ์ภัยพิบัติซ้อน (อุทกภัยและสารเคมีรั่วไหล) รวมถึงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง (กรณีศึกษาเพลิงไหม้โรงงาน) ให้ผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ

3.2 ผลการประเมินรูปแบบ สระบุรีโมเดลและการสะท้อนกลับ

3.2.1 ผลการประเมินเชิงปริมาณ (CIPP Model) จากกลุ่มตัวอย่าง 92 คนในภาพรวม พบว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุดในภาพรวม โดยด้านผลผลิต ได้รับคะแนนสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.83, S.D.=0.38) ตามด้วยด้านบริบท (ค่าเฉลี่ย 4.82, S.D.=0.39) ด้านปัจจัยนำเข้า (ค่าเฉลี่ย 4.69, S.D.=0.48) และ ด้านกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย 4.46, S.D.=0.62) ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.70) และเห็นควรให้นำไปใช้จริงทั่วทั้งจังหวัด ดังตาราง 3

ตาราง 3 สรุปภาพรวมผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี (N=92)

ด้านการประเมิน (CIPP Model)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านบริบท (Context)	4.82	0.39	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.69	0.48	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ (Process)	4.46	0.62	มาก
4. ด้านผลผลิต (Product)	4.83	0.38	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	4.70	-	มากที่สุด

3.3.2 ผลการประเมินเชิงคุณภาพ (reflection focus group) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสะท้อนผลมองว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่สุดคือ การใช้กฎหมายเป็นใบอนุญาตเพื่อการบูรณาการ การสร้างความเข้าใจผ่านประสบการณ์ร่วมในการฝึกซ้อม การเปลี่ยนความสัมพันธ์ส่วนตัวสู่ข้อตกลงเชิงระบบ และการสร้างความไว้วางใจด้วยการสื่อสารเสียงเดียว

โดยสรุปภาพรวมและข้อสังเกต ผลการประเมินประสิทธิภาพของ สระบุรีโมเดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมถึง 4.70 ซึ่งเป็นการยืนยันความสำเร็จของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ จะเห็นว่าด้านผลผลิต (product) ได้รับคะแนนประเมินสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมองว่ารูปแบบนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเอกภาพในการบัญชาการเหตุการณ์ การเพิ่มประสิทธิภาพในการระดมทรัพยากร และที่สำคัญคือการสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้านบริบท (context) ได้รับคะแนนสูงมาก ซึ่งบ่งชี้ว่าเป้าหมายของโมเดลที่ตั้งขึ้นนั้นสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ สามารถแก้ปัญหาคความสับสนในการสั่งการได้ตรงจุดและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อจังหวัดสระบุรีซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงซoonด้านปัจจัยนำเข้า (input) ได้รับคะแนนในระดับมากที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบต่างๆ ของโมเดล เช่น โครงสร้างบัญชาการร่วม กลไกความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (3P) และแผนการสื่อสารในภาวะวิกฤต ได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการนำ

ไปใช้งานจริง และด้านกระบวนการ (process) แม้จะมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงว่ากระบวนการนำโมเดลไปใช้ ทั้งการอบรมและการฝึกซ้อม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกซ้อมเต็มรูปแบบที่ผู้เข้าร่วมมองว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข โดยใช้มาตรการทางกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่าย จังหวัดสระบุรี หรือ สระบุรีโมเดล ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงระบบที่ตอบ โจทย์ปัญหาการจัดการภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงซับซ้อน ได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสำเร็จของรูปแบบสามารถอภิปรายในประเด็นต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. การใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นแกนกลาง จากทฤษฎีผู้การปฏิบัติที่สัมฤทธิ์ผล จุดเด่นที่สุดของการวิจัยนี้คือการยืนยันว่า มาตรการทางกฎหมายสามารถใช้เป็นเครื่องมือหลักในการบังคับให้เกิดการบูรณาการ (forced integration) ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่พบในระยะที่ 1 ว่าการมีอยู่ของกฎหมายหลายฉบับหากไม่มีกลไกเชื่อมโยงจะนำไปสู่การทำงานแบบสองทางคู่ขนาน รูปแบบสระบุรี โมเดลได้แก้ไขปัญหานี้โดยใช้ องค์ประกอบที่ 1 ระบบบัญชาการร่วม (unified command) ที่อาศัยอำนาจสูงสุดของผู้ว่าราชการจังหวัดตาม พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เป็นแกนกลางในการหลอมรวมสายการบังคับบัญชาให้เป็นหนึ่งเดียว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัย^[6] ที่ชี้

ให้เห็นว่าโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อน และนโยบายที่ไม่ชัดเจนเป็นอุปสรรคสำคัญในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ซึ่งรูปแบบสระบุรีโมเดลสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยตรง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ^[7] ที่พบปัญหาการขาดเอกภาพในการดำเนินมาตรการและการปรับใช้กฎหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งตอกย้ำว่าการใช้กฎหมายเป็นแกนกลางเพื่อสร้างอำนาจสั่งการแบบบูรณาการเป็นหัวใจของความสำเร็

2. การบูรณาการเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (3P) กลไกสร้างความยั่งยืนที่เหนือกว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาสังคมในอดีตมีลักษณะเป็นครั้งคราวและไม่ยั่งยืน สระบุรีโมเดลได้เสนอทางออกผ่านองค์ประกอบที่ 2 กลไกความร่วมมือ 3P โดยการจัดตั้งคณะกรรมการวางแผนฉุกเฉินระดับอำเภอและการทำข้อตกลงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการให้กลายเป็นกลไกเชิงระบบที่มีความผูกพัน ประเด็นนี้สนับสนุนข้อค้นพบ^[6] ที่ระบุว่าการประสานงานเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน และยังสอดคล้องกับการศึกษา^[8] ที่วิเคราะห์ว่าศักยภาพด้านการประสานงานเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน สารเคมีอันตราย การยกระดับความร่วมมือให้เป็นการผ่านข้อตกลงจึงเป็นกลไกที่ช่วยแก้ปัญหาคอขวดด้านทรัพยากรได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การเตรียมความพร้อมเชิงรุก เปลี่ยนกระบวนการที่ต้นจากตั้งรับสู่การเตรียมพร้อม ปัญหาการจัดการทรัพยากรแบบตั้งรับและเบิกจ่ายล่าช้าเป็นข้อค้นพบที่สำคัญ องค์ประกอบที่ 3 ระบบ

บริหารจัดการทรัพยากรเชิงรุก โดยแนวคิดเรื่องคลังข้อมูลทรัพยากรดิจิทัลและสัญญาจัดหาล่วงหน้า ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเพิ่มความเร็วในการเข้าถึงทรัพยากร ความสำคัญของการฝึกซ้อมและการเตรียมความพร้อมเชิงรุกนี้สอดคล้องกับงานวิจัย^[9] ซึ่งพิสูจน์ว่าการฝึกซ้อมตามแผนที่ได้จากการจำลองสถานการณ์ช่วยเพิ่มความรู้และทักษะการปฏิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับ^[9] ที่จัดให้การวางแผนและการฝึกซ้อมแผนจำลองเป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของศักยภาพในการเตรียมพร้อม นอกจากนี้ยังตอบโจทยปัญหาที่พบในงานวิจัย^[10] ที่ระบุว่าบุคลากรการแพทย์ฉุกเฉินขาดประสบการณ์จริงและขาดการฝึกอบรมที่เพียงพอในการเผชิญเหตุสารเคมี

4. ความสำคัญของการสื่อสารที่เป็นเอกภาพ สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ การวิจัยนี้ตอกย้ำว่าแผนที่จะไร้ความหมายหากขาดการฝึกซ้อมที่สมจริงนอกจากนี้องค์ประกอบที่ 4 การเสริมสร้างความพร้อมและการสื่อสารในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะการจัดตั้ง ศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถรับมือกับปัญหาข่าวปลอมและความสับสนของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ^[11] ที่เสนอรูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงในภาวะฉุกเฉิน โดยมีกลไกศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

โดยสรุป สระบุรีโมเดล ไม่ใช่เพียงชุดของแนวปฏิบัติ แต่เป็นกรอบการทำงานเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบด้านการบังคับบัญชาความร่วมมือ ทรัพยากร และการสื่อสาร เข้าไว้ด้วยกันโดยมีมาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน

เคลื่อน ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าสามารถยกระดับขีดความสามารถในการจัดการภาวะฉุกเฉินที่ซับซ้อนของจังหวัดสระบุรีได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลักดัน สระบุรีโมเดล ผู้การเป็นนโยบายจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีควรพิจารณาประกาศใช้สระบุรีโมเดลให้เป็นนโยบายและแผนแม่บทในการจัดการสาธารณสุขของจังหวัดอย่างเป็นทางการ เพื่อสร้างความยั่งยืน

1.2 จัดสรรงบประมาณเพื่อความยั่งยืน ควรมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับสนับสนุนการดำเนินงานตามโมเดล เช่น งบสำหรับการจัดฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ แบบบูรณาการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.3 เสนอเป็นต้นแบบระดับเขตสุขภาพและประเทศ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและกระทรวงสาธารณสุขควรพิจารณานำ สระบุรีโมเดล ไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาในจังหวัดอื่นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่เสี่ยงซ้อน

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

2.1 พัฒนาระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร: ควรมีการลงทุนและพัฒนาระบบสื่อสารระหว่างหน่วยงานเผชิญเหตุให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Interoperability)

2.2 สร้างวินัยด้านข้อมูล ควรมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการปรับปรุงข้อมูลในคลังข้อมูลทรัพยากรดิจิทัลให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

2.3 พัฒนากลไกบูรณาการภาคประชาสังคม: ควรจัดเวทีหารือร่วมกับมูลนิธิที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบกลไกบูรณาการที่ยืดหยุ่น เช่น การมีตำแหน่ง

ผู้ประสานงานกลุ่มองค์กรอาสาสมัคร (Volunteer Liaison Officer) ในโครงสร้าง ICS

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเชิงประเมินผลระยะยาว ควรมีการติดตามและประเมินผลสระบุรีโมเดลในระยะยาว (3-5 ปี) เพื่อศึกษาถึงความยั่งยืนของรูปแบบ

3.2 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสระบุรีโมเดลกับรูปแบบในจังหวัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

3.3 การพัฒนารูปแบบย่อย ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการย่อยที่จำเพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น รูปแบบการบูรณาการทีมอาสาสมัคร กู้ภัยเข้ากับระบบบัญชาการเหตุการณ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] กลุ่มงานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี. สรุปรายงานสถานการณ์ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขประจำปี. สระบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี; 2566.
- [2] Kemmis, S., & McTaggart, R. The action research planner (3rd ed.). Deakin University Press; 1988.
- [3] Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. Designing and conducting mixed methods research. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage; 2011.
- [4] Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. S. Evaluation theory, models, and applications. John Wiley & Sons; 2014.
- [5] ชมฉัตรธนเจนธนสาร. การจัดการเชิงกลยุทธ์. [ออนไลน์]. (2564). [สืบค้นเมื่อ วันที่ 2

- กุมภาพันธ์ 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.spu.ac.th/fac/account/th/content.php?cid=24582>
- [6] ชัชวาลย์ พุ่มชบา และคณะ. ประสิทธิภาพการปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินเพื่อป้องกันและควบคุมสารเคมีและวัตถุอันตรายพื้นที่กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย. รายงานการวิจัย; 2566.
- [7] นรินทิพย์ชัยพรมเขียวฉัตรสุนน พลฤทธิญาญู นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์ และคณะมาตรการในการควบคุมและป้องกันภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศกรณีศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษด่านพรมแดนแม่สอด จังหวัดตาก ประเทศไทย. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข 2560; 3(2), 193-210.
- [8] Lyu, et al. An analysis of key components of emergency response capabilities for public health disasters; 2023.
- [9] ธนาวัฒน์ รักกมล, ธิดิมา ณ สงขลา, และ มณี ศรีชนะนันท์. การจำลองการรั่วไหลแอมโมเนียเพื่อจัดทำแผนและฝึกซ้อมอพยพให้กับพนักงานในสหกรณ์ กองทุนสวนยางนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. วารสารวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2560; 24(1): 130-141.
- [10] Gyllencreutz, et al. A study on emergency preparedness of nurses in Sweden; 2024.
- [11] สุมณี วัชรสินธุ์ และ พรทิพย์ วชิรดิถก. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงในภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของประเทศไทย: กรณีการเกิดโรคระบาดสำคัญ. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2567; 33(3): 465-76.